

A kismélsők elterjedésének monitorozása bagolyköpet vizsgálatok alapján

HORVÁTH GYÓZŐ¹ ÉS PURGER JENŐ²

¹Fiatal Ökológusok Természetvédelmi Egyesülete Pécs, Ifjúság u. 6., horvath@ttk.pte.hu

²Pécsi Tudományegyetem, Biológia Intézet, Állatökológiai Tanszék Pécs, Ifjúság u. 6., purger@ttk.pte.hu

A bagolyköpetvizsgálat a kismélsők ökológiai kutatásában, valamint elterjedésük monitorozásában egyaránt alkalmazható indirekt módszer. Ez a metodika természetvédelmi szempontból nem kifogásolható, alkalmas gyors és nagy mennyiségű előfordulási adat gyűjtésére. Lehetővé teszi a kismélsőfajok elterjedési mintázatának kvalitatív és kvantitatív vizsgálatát, a fajok adott mintában számított relatív abundanciáinak felhasználásával a különböző területeken kimutatott kismélső közösségek összehasonlítását. A magyar-horvát határ menti területeken az összes kismélső fajnál szükséges az elterjedés változásának regionális és tájleptékű nyomon követése, így a kismélsők esetében leghatékonyabban a bagolyköpet elemzésekre alapozó monitorozás biztosítja a fenti célok elérését. Az elterjedés-monitorozás mellett egy-egy adott élőhely együttes kismélső faunája is elemezhető, a rendszeres alapadatokból származtatható kvantitatív változókkal, indexekkel az adott mintaterületen kimutatott taxonok arányának változása, valamint a változások trendje is vizsgálható.

A baglyok, főként a gyöngybagoly táplálékvizsgálatai a kismélsők faunisztikai, valamint hosszabb távon a zsákmányállatok abundancia-változására kapott indirekt populációdinamikai vizsgálatok mellett a különböző élőhelyek tájleptékű elemzéséhez is alkalmazhatók. A kismélsők, mint indikátor csoport, válaszolnak az ökoszisztémában bekövetkező változásokra (diszturbancia, a tájhasználat megváltozása, az extenzív vs. intenzív mezőgazdaság közötti különbségek), melyek a baglyok zsákmányállatainak vizsgálatán keresztül indikálhatók. Tájökológiai skálán a kismélsők fontos modellcsoportot alkotnak, mivel - mint táplálékbázistól - szinte minden ragadozó emlős és madár függ jelenlétüktől, illetve a természetben megtalálható mennyiségüktől. Tájökológiai megközelítésben a köpetvizsgálatok adatait, vagyis a gyöngybagoly köpetekből kimutatott

zsákmányállatok abundancia viszonyait a tájhasználat, a táj strukturális elemeiben történő változások alapján értékelhetjük. A köpetvizsgálatok alapján azt várjuk, hogy a kevésbé változó, emberi zavarásoknak kevésbé kitett tájakon a diverzitás, a fajgazdagság és az abundancia magasabb értékű, még az erdők eltűnése, a mezőgazdasági intenzitás növekedése fajszegevényebb kisemlős közösség megjelenését eredményezi a baglyok táplálék-összetételében Magyarországon, a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) programján belül végzett köpetvizsgálatok adataink tájökológiai skálán történő feldolgozása volt célszerű és indokolt, ami ennek alapján összeköthető a magyarországi élőhely-mozaikok tájléptékű monitorozásával.

A magyar-horvát interregionális Dráva menti programban a kisemlősök bagolyköpet vizsgálatokon alapuló monitorozásának a következő céljait határoztuk meg:

"A Dráva szakaszok mentén, a két országban szimmetrikusan kiválasztott mintavételi lokalitások alapján a kisemlősök elterjedésének monitorozása - mint elsődleges cél.

"Az élővilág természetes térbeli egységei az ökológiai értelemben vett "tájak". A monitorozás történhet mesterséges egységekben (pl. UTM-négyzetek), az eredmények interpretációjánál azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül a valós táji egységeket. Ennek alapján a Dráva menti bagolyköpet gyűjtések és határozások másik fő célja a "táj-léptékű" élőhely változások indirekt jellemzése a kisemlős közösségek strukturális szempontú értékelése alapján.